

Udvidet Harmonik

9 9 erstatter 1

Om udvidet harmonik må man grundlæggende sige at den almindeligste udvidelse er 9eren: en Dm7 bliver til Dm9, en G7 til G9, en Cmaj7 til Cmaj9 og en C6 til en C6/9

Lad være at bruge det bevidstløst, men det kan ofte give en bedre stemmeføring og en 'tykkere' klang.'

9 9 erstatter 1

The musical notation shows two staves, S+A (treble clef) and T+B (bass clef), in 4/4 time. The first measure contains Dm7, G7, and Cmaj7. The second measure contains Dm9, G9, and Cmaj9. The notes are: Dm7 (D, F, A, C), G7 (G, B, D, F), Cmaj7 (C, E, G, Bb), Dm9 (D, F, A, C, E), G9 (G, B, D, F, A), and Cmaj9 (C, E, G, Bb, D).

b9 b9 erstatter 9

Den sænkede 9er anvendes **udelukkende på V- trinsakkorder** - altså som en udvidelse på dominantseptimakkorden. II - V - I forbindelse får således ofte en kromatisk bevægelse fra II trins kvint til V trins b9 til I trins kvint:

b9 b9 erstatter 9

The musical notation shows two staves, S+A (treble clef) and T+B (bass clef), in 4/4 time. The first measure contains Dm7, G7(b9), and Cmaj7. The second measure contains Dm9, G7(b9), and Cmaj9. The notes are: Dm7 (D, F, A, C), G7(b9) (G, Bb, D, F), Cmaj7 (C, E, G, Bb), Dm9 (D, F, A, C, E), G7(b9) (G, Bb, D, F), and Cmaj9 (C, E, G, Bb, D).

13 6 erstatter 5

Tretten'eren - eller 6eren- er en ret almindelig udvidelse på Vtrins septimakkorden. Ofte i forbindelse med 9ere på de omkringliggende akkorder: Dm9 - G13 - Cmaj9. Læg mærke til at fra IItrin til Vtrin bevæger du kun én tone - nemlig IItrins 7eren der bliver til Vtrins terts - resten bliver simpelthen liggende.

13 6 erstatter 5

13eren lyder ofte ret godt med 13eren i toppen af V7 akkorden:

The musical notation shows two staves, S+A (treble clef) and T+B (bass clef), in 4/4 time. The first measure contains Dm9, G13, and Cmaj9. The second measure contains Gm9, C13, and Fmaj9. The notes are: Dm9 (D, F, A, C, E), G13 (G, B, D, F, A, C), Cmaj9 (C, E, G, Bb, D), Gm9 (G, Bb, D, F, A), C13 (C, E, G, Bb, D, F), and Fmaj9 (F, Ab, C, Eb, G, A).

b13 / #5

Den sænkede 13er (eller 6er, om du vil), eller også set som den hævede kvint (#5), bruges også udelukkende på V trinsakkorden. Den anvendes oftest i forbindelse med almindelige 9ere på de omkringliggende akkorder, for så kommer der en dejlig kromatisk stemmeføring, t.eks.: Dm9 - G7b13 - Cmaj7/9.

Også almindeligt er at kombinere den med b9 på Vtrins akkorden for så opnår man endnu mere kromatik i forbindelsen - endnu mere melodisk 'klister' til at få akkorderne til at hænge bedre sammen. Dm9 - G7b9/b13 - Cmaj9

b13   Dm⁹   G^{7(b13)}   Cmaj⁹   Dm⁹   G^{7(b9/b13)}   Cmaj⁹

The image shows a musical score for a b13 progression. It consists of two systems of two staves each (treble and bass clef). The first system shows the chords Dm9, G7(b13), and Cmaj9. The second system shows Dm9, G7(b9/b13), and Cmaj9. The notes are written in a way that shows the chromatic movement between the chords.

b5

Sænket kvint er almindelig i IItrins akkorden i mol og forbindes oftest med en b9 på den efterfølgende Vtrins akkord - det er nemlig samme tone der bliver liggende. Denne 'mol'-kadence kan dog godt både føres videre til dur som til mol:

Dm7b5 - G7b9 - Cmaj7   eller   Dm7b5 - G7b9 - Cm7

b5   Dm^{7(b5)}   G^{7(b9)}   Cmaj⁷   Dm^{7(b5)}   G^{7(b9)}   Cm⁷

The image shows a musical score for a b5 progression. It consists of two systems of two staves each (treble and bass clef). The first system shows the chords Dm7(b5), G7(b9), and Cmaj7. The second system shows Dm7(b5), G7(b9), and Cm7. The notes are written to show the chromatic movement and the shared note between the second and third chords in each system.

11

11 er almindelig som udvidelse på mol7-akkorder: Fm11, Dm11 osv. Den indbefatter ikke nødvendigvis 9'eren men opfattes ofte blot som en 5-klang: 1-b3-5-7-11.

Men den voices også uden tert, men med 9er, og får derved en mere sus-agtig klang: 1-5-7-9-11.

11   Dm¹¹   G¹³   Cmaj⁹   Dm¹¹⁽⁻³⁾   G¹³   Cmaj⁹

The image shows a musical score for an 11 progression. It consists of two systems of two staves each (treble and bass clef). The first system shows the chords Dm11, G13, and Cmaj9. The second system shows Dm11(-3), G13, and Cmaj9. The notes are written to show the chromatic movement and the shared notes between the chords.

7sus4   4 erstatter 3

Hvis man udvider en dur akkord med 11'eren (=kvarten) får man et lille sekundsammenstød med dur-tertsen. Det vil man ikke, så 11-akkorden i dur bliver til **sus4**, dvs 4 istedet for 3. Sus4-akkorden er en forudholdsakkord, og dette forudhold opløses oftest til durtertsen i septimakkorden, f.eks.: F7sus4 - F7.

Du kan bruge sus4-akkorden til at variere dit kor, ved at erstatte den opgivne dur7-akkord med forudholdet + opløsningen: F7 bliver til: F7sus4 - F7.

7sus4   7 erstatter 3

Cm7   F7sus4   F7   B♭maj9

6/9

6eren med tilføjet 9er ses ofte som slutakkord - en dejlig fed klang både lagt tæt eller spredt.

6/9   Dm9(b5)   G13(b9)   G7(b9)   C6/9   - den **fedde** slutakkord

Generelt

Du kan altid udvide dit musikalske 'ordforråd' ved at benytte de ovennævnte akkorder - de kan kombineres på kryds og tværs.

Du skal dog altid sikre dig at det kan lade sig gøre i forhold til melodien - der er f.eks. ikke meget sjov i at lave en sus-akkord hvis melodien ligger på tertsen, en b9'er hvis melodien ligger på 9'eren, osv osv.

Altså - tænk dig om og lad være med at sovse alting ind i udvidelser bare for sjovs skyld - der skal være en idé og en melodisk linie i din sats.

Reharmonisering - jazzharmonik

Ved reharmonisering indfører du ekstra akkorder eller du ændrer de eksisterende, oftest som tritonuserstatninger eller ved dominantiseringer (= erstat molakkord med dur7).

EKSTRA AKKORDER

Man kan ofte indføje akkorder til de eksisterende akkordforbindelser

eks. a) Udvid en **V - I** forbindelse til en **II - V - I** forbindelse:

| G7 | Cmaj7 |
-> | Dm7 G7 | Cmaj7 ||

eks. b) Udvid / tilføj et længere stykke med samme akkord (fra trin **I** til trin **I**)

| C6 | C6 || kan udvides med en vamp til:
-> | C6 Am7 | Dm7 G7 || denne fortsætter så med C bagefter.

eks. c) Et længere stykke med samme akkord træder gerne vande over **I - IV** før den fortsætter med en **II - V** forbindelse der peger hen mod den næste akkord:

| C6 | C6 || F6 | bliver således til:
-> | C6 F6 | C6 / Gm7 C7 || F6 |

Bevægelse fra **I** til **II**

eks. d) Tilføj enten en dominant eller en II-V-forbindelse:

| C6 || Dm7 |
-> | C6 A7 || Dm7 | Eller: | C6 / Em7 A7 || Dm7 |

eks. e) Tilføj III -bIII forbindelse:

| C6 | Dm7 G7 |
-> | C6 / Em7 Ebm7 | Dm7 G7 |

Denne forbindelse er jo i virkeligheden en ændret II-V forbindelse, men den fungerer kun når den ender i en mol7 akkord

Disse teknikker kan så kombineres.

eks. f) Skal man f.eks. fra **I** trin tilbage til **I** trin ved næste A-stykke kan man udvide

| **I** | **II - V** || **I** | forbindelsen til: | **I - III - bIII** | **II - V** || **I** | i akkorder:
| C6 / Em7 Ebm7 | Dm7 G7 || C6

eks. g) Eller skal man fra **I** trin til **IV** i B-stykket kan det f.eks. se sådan ud:

| C6 | C7 || F6
-> | C6 / Am7 Abm7 | Gm7 C7 || F6

Hertil kommer naturligvis tritonus substitutioner der kan indsættes istedet for alle led i kvintrelaterede akkordforbindelser (venstre om i kvintcirkel) - på nær i III - bIII - II forbindelsen.